

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 586/2020-47

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľa a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky obchodnej spoločnosti **Všeobecná úverová banka, a. s.**, Mlynské nivy 1, Bratislava, IČO 31 320 155, zastúpenej advokátskou kanceláriou ČERNEJOVÁ & HRBEK, s. r. o. Kýčerského 7, Bratislava, IČO 36 857 513, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Ján Šinkovic, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Cdo 88/2019 z 18. februára 2020 v rozsahu výroku, ktorým odmietol podané dovolanie, takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Cdo 88/2019 z 18. februára 2020 v rozsahu výroku, ktorým Najvyšší súd Slovenskej republiky odmietol podané dovolanie, **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Cdo 88/2019 z 18. februára 2020 v rozsahu výroku, ktorým Najvyšší súd Slovenskej republiky odmietol podané dovolanie, **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania vo výške **675,43 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 30. apríla 2020 domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane

ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) č. k. 5 Co 247/2018-196 z 29. októbra 2018 v rozsahu výroku, ktorým bol potvrdený výrok rozsudku Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) č. k. 42 Csp 152/2017-111 z 9. januára 2018 o určení neplatnosti spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy, a výroku o náhrade trov konania a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3 Cdo 88/2019 z 18. februára 2020 v rozsahu výroku, ktorým odmietol dovolanie podané sťažovateľkou. Sťažovateľka navrhla napadnuté rozhodnutia krajského súdu a najvyššieho súdu zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 586/2020-22 z 18. novembra 2020 bola ústavná sťažnosť sťažovateľky prijatá na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu č. k. 3 Cdo 88/2019 z 18. februára 2020 v rozsahu výroku, ktorým odmietol podané dovolanie (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Vo zvyšnej časti bola ústavná sťažnosť odmietnutá.

3. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a priložených príloh vyplýva nasledujúci stav veci:

Sťažovateľka vystupovala v procesnom postavení žalovanej v spore o určenie neprijateľných zmluvných podmienok a určenie úveru za bezúročný a bez poplatkov. Rozsudkom okresného súdu č. k. 42 Csp 152/2017-111 z 9. januára 2018 bolo určené, že spotrebiteľská rozhodcovská zmluva je neplatná, ďalej, že spotrebiteľský úver poskytnutý sťažovateľkou žalobcovi je bezúročný a bez poplatkov, žalobca má nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % a žalovaná je povinná zaplatiť súdny poplatok v určenej výške. Rozsudkom odvolacieho súdu bol rozsudok súdu prvej inštancie potvrdený a žalobcovi bol priznaný nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

4. Krajský súd sa v dôvodoch rozsudku stotožnil s právnym názorom okresného súdu, že spotrebiteľská rozhodcovská zmluva uzavretá stranami je neplatná podľa § 53 ods. 5 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“), pretože obsahuje neprijateľnú podmienku (§ 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka), a to konkrétne neprijateľnú podmienku podľa § 53 ods. 4 písm. r) Občianskeho zákonníka, ktorá umožňuje, aby bol spor medzi stranami riešený v rozhodcovskom konaní bez splnenia podmienok ustanovených osobitným zákonom. Rozhodnutie súdu prvej inštancie uvádza: „... (sťažovateľka, pozn.) od počiatku sledovala v súvislosti s koncipovaním rozhodcovskej zmluvy to, aby v prípade vzniku sporov zo zmluvy boli tieto vždy riešené na rozhodcovskom súde, ktorý vyberie žalovaná, a to na súde, ktorý sa nachádza v mieste jej sídla za účelom minimalizácie jej nákladov a reálneho sťaženia uplatnenia práv žalobcu.“

5. Sťažovateľka napadla rozhodnutie odvolacieho súdu dovolaním. Najvyšší súd vo výroku I zrušil rozsudok krajského súdu, ktorým bol potvrdený výrok rozsudku súdu prvej inštancie o určení, že spotrebiteľský úver je bezúročný a bez poplatkov, vo výroku II dovolanie proti výroku rozsudku krajského súdu, ktorým bol potvrdený výrok rozsudku súdu prvej inštancie o určení neplatnosti rozhodcovskej zmluvy, odmietol a vec v rozsahu zrušenia vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

6. V dovolaní sformulovala sťažovateľka dovolaciu otázku v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), či možno posudzovať samostatnú spotrebiteľskú rozhodcovskú zmluvu uzatvorenú podľa zákona č. 335/2014 Z. z. o spotrebiteľskom

rozhodcovskom konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní“) ako zmluvnú podmienku zmluvy o úvere a následne aj ako neprijateľnú zmluvnú podmienku a či spotrebiteľskú rozhodcovskú zmluvu uzatvorenú podľa zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní možno posudzovať ako neprijateľnú zmluvnú podmienku, ak povinnosť ponuky na jej uzatvorenie vyplývala sťažovateľke zo zákona, a to z § 93b ods. 1 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom v čase podpisu spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy [3. septembra 2015, pozn. (ďalej len „zákon o bankách“)].

7. Najvyšší súd v dôvodoch k namietanému výroku napadnutého uznesenia uviedol, že súdy oboch nižších inštancií neplatnosť spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy odôvodnili tým, že táto zmluva nebola individuálne dojednaná, žalobca bol pozbavený možnosti prejavit' pri jej uzatváraní slobodnú vôľu a v okolnostiach prípadu ju mohol len prijať alebo len odmietnuť, čo vytvára medzi zmluvnými stranami značnú nerovnováhu a vedie k neplatnosti spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy. Ďalej uviedli, že sťažovateľka od počiatku sledovala, aby prípadné spory zo zmluvy o úvere boli riešené na rozhodcovskom súde, ktorý vyberie žalovaná sťažovateľka v súlade so svojimi záujmami, a aby spotrebiteľ nemal možnosť fakticky brániť svoje práva pred všeobecným súdom.

8. V tejto súvislosti poukázal najvyšší súd na vlastnú rozhodovaciu činnosť. V rozhodnutí sp. zn. 6 MCdo 9/2012 bola dohodnutá rozhodcovská doložka umožňujúca riešiť spory medzi spotrebiteľom a dodávateľom výlučne pred rozhodcovským súdom, spotrebiteľ nemal možnosť ovplyvniť obsah rozhodcovskej doložky, nebola dohodnutá individuálne, spotrebiteľ mohol buď len odmietnuť zmluvu ako celok, alebo sa podrobiť rozhodcovskému konaniu v prípade vzniku sporu bez možnosti brániť svoje práva na všeobecnom súde. Ďalej sa uvádza, že dodávateľ bol povinný spotrebiteľovi návrh na uzavretie rozhodcovskej zmluvy predložiť takým spôsobom, aby z neho dostatočne zrejme vyplývala možnosť voľby spotrebiteľa prijať alebo neprijať návrh na riešenie prípadných sporov výlučne v rozhodcovskom konaní.

9. Ďalším rozhodnutím, na ktoré dovolací súd poukázal, bolo rozhodnutie sp. zn. 4 Cdo 210/2012. V uvedenom spore súdy uviedli, že nekalá povaha rozhodcovskej doložky je založená na obmedzení práva spotrebiteľa ako slabšej zmluvnej strany domáhať sa ochrany svojich práv na všeobecnom súde, keďže rozhodcovská doložka nebola dojednaná so spotrebiteľom individuálne a obmedzila riešenie sporov medzi dodávateľom a spotrebiteľom iba na rozhodcovské konanie. Nerovnováha v právach a povinnostiach medzi zmluvnými stranami spočívala v skutočnosti, že spotrebiteľ nemal možnosť podstatným spôsobom ovplyvniť obsah predmetnej zmluvy.

10. Najvyšší súd uzavrel, že právna otázka formulovaná sťažovateľkou už bola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu riešená a v tejto časti dovolanie odmietol podľa § 447 písm. c) CSP.

II.

Argumentácia sťažovateľky

11. Proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu v už špecifikovanom rozsahu podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) Napadnuté uznesenie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci, a to posúdenia platnosti spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy.

b) Predmetnú spotrebiteľskú rozhodcovskú zmluvu nemožno zamieňať s pojmom rozhodcovská doložka. Rozhodcovská doložka ako jedna zo zmluvných podmienok samotnej zmluvy o spotrebiteľskom úvere je neprijateľnou zmluvnou podmienkou. Spotrebiteľská rozhodcovská zmluva je samostatnou zmluvou nezávislou od zmluvy o spotrebiteľskom úvere, spotrebiteľ má pri podpise zmluvy o spotrebiteľskom úvere možnosť aj odmietnuť uzatvorenie spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy, čo zaručuje splnenie podmienky jej individuálneho dojednaní. Navyše sporná spotrebiteľská rozhodcovská zmluva bola uzatvorená v súlade so zákonom o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Poukazuje aj na § 93b ods. 1 zákona o bankách, z ktorého odvodila, že ponukou neodvolateľného návrhu na uzavretie rozhodcovskej zmluvy si sťažovateľka výlučne plnila zákonnú povinnosť uvedenú v tomto ustanovení.

c) Prax dovolacieho súdu, na ktorú sám poukázal v napadnutom uznesení, prezentovaná rozhodnutiami sp. zn. 6 MCdo 9/2012 a 4 Cdo 210/2012 nereflektuje na zákon o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, ktorý bol prijatý až v roku 2014: „*V odôvodnení Napádaného rozhodnutia NS SR tak dovolací súd rovnako ako Krajský súd v Žiline v Napádanom rozhodnutí KS ZA bez ďalšieho zdôvodnenia, či akéhokoľvek vysporiadania sa s argumentáciou Sťažovateľky, nesprávne stotožnil pojem rozhodcovská doložka (ktorá predstavuje zmluvnú podmienku a musí byť už z povahy veci zahrnutá v zmluve) s inštitútom samostatnej spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy uzatvorenej podľa zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, v dôsledku čoho dospel k nesprávne záveru o neprípustnosti dovolania Sťažovateľky...*“

12. Podľa mienky sťažovateľky dovolací súd vydaním nezákonného, nedostatočne zdôvodneného až arbitrárneho rozhodnutia porušil jej základné práva uvedené v bode 1 odôvodnenia tohto nálezu.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

13. Najvyšší súd prostredníctvom svojho predsedu JUDr. Jána Šikutu, PhD., uviedol, že ústavný súd v zásade nie je oprávnený posudzovať právne názory všeobecných súdov, pokiaľ nevykazujú znaky arbitrárnosti alebo nie sú dostatočne odôvodnené. Podľa jeho názoru napadnuté uznesenie sa s dovolacou otázkou sťažovateľky týkajúcou sa prejednávanej veci vysporiadalo dostatočným spôsobom pre potreby rozhodnutia o dovolaní. Konajúci senát sa vysporiadal so všetkými dôvodmi, ktoré by mohli privodiť prípustnosť dovolania, nie je dôvod odchyľovať sa od jeho právneho názoru. Napadnuté uznesenie je odôvodnené v medziach stanovených Civilným sporovým poriadkom, judikatúrou ústavného súdu, ako aj Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“). Po oboznámení sa s obsahom podanej ústavnej sťažnosti navrhuje predseda najvyššieho súdu ústavnú sťažnosť ako nedôvodnú zamietnuť a súhlasí s upustením od ústneho pojednávania.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

14. Zúčastnená osoba, ktorou je [REDAKOVANÉ], vystupujúci v procesnom postavení žalobcu v konaní, v ktorom bolo napadnuté uznesenie vydané, prevzal výzvu na podanie vyjadrenia k podanej ústavnej sťažnosti 24. novembra 2020, pričom svoje právo vyjadriť sa nevyužil.

III.3. Replika sťažovateľky:

15. Sťažovateľka vo svojej replike uviedla:

- a) Stanovisko najvyššieho súdu neobsahuje žiadne argumenty, ktorými by bolo možné spochybníť doterajšie tvrdenia sťažovateľky. Z uvedeného dôvodu sťažovateľka naďalej trvá na podanej ústavnej sťažnosti a zastáva názor, že na odmietnutie dovolania neboli splnené zákonom stanovené podmienky, čo predstavuje zásah do ňou označených práv.
- b) Z hľadiska tvrdenia najvyššieho súdu k nedostatku právomoci ústavného súdu na preskúmavanie záverov najvyššieho súdu uvádza, že ak by ústavný súd videl nedostatok vlastnej právomoci preskúmať napadnuté uznesenie, ústavnú sťažnosť by odmietol a neprijal na ďalšie konanie.
- c) V závere vyjadrila, že netrvá na konaní verejného ústneho pojednávania.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

16. Podstata námietok sťažovateľky v súvislosti s tvrdným porušením jej základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie je založená na argumentácii o odopretí prístupu k dovolaciemu konaniu. Sťažovateľka formulovala dôvod prípustnosti dovolania s poukazom na § 421 ods. 1 písm. b) CSP, teda, že určitá právna otázka nebola v praxi dovolacieho súdu ešte vyriešená. Záver najvyššieho súdu o neprípustnosti dovolania je postavený na argumentácii o existencii ustálenej praxe dovolacieho súdu o tejto otázke a poukazuje na rozhodovacia činnosť dovolacieho súdu, ktorá sa ale podľa sťažovateľky netýka právnej otázky, ktorú v podanom dovolaní formulovala. Z uvedeného dôvodu je napadnuté uznesenie najvyššieho súdu arbitrárne a nedostatočne odôvodnené.

17. Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo strany konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené stranou konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných stranami konania, a preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo strany konania na súdnu ochranu, resp. spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04, IV. ÚS 167/2020).

18. Aj judikatúra EŠLP vo vzťahu k čl. 6 ods. 1 dohovoru uvádza, že hoci tento článok zaväzuje súd, aby odôvodnil svoje rozhodnutie, neznamená to, aby na každý argument strany konania dal podrobnú odpoveď (rozsudok EŠLP vo veci Van Hurk v. Holandsko z 19. 4. 1994, sťažnosť č. 16034/90, § 61). Otázku, či súd splnil svoju povinnosť odôvodniť rozhodnutie, možno posúdiť len so zreteľom na okolnosti daného prípadu. Rozsah, na ktorý sa povinnosť súdov odôvodniť svoje rozhodnutia vzťahuje, môže byť podľa povahy rozhodnutia rôzny. Medzi iným je potrebné zohľadniť aj rôznorodosť návrhov, ktoré strana konania môže podať na súdoch, ako aj rozdiely existujúce v zmluvných štátoch v súvislosti s právnou úpravou, zvyklosťami, právnymi názormi a vynášaním a vyhotovovaním rozhodnutí (rozsudok EŠLP vo veci Ruiz Torija a Hiro Balani v. Španielsko z 9. 12. 1994, sťažnosť č. 18390/91).

19. V prejednávacom prípade ústavný súd identifikoval problém spočívajúci v rozdielnom vnímaní zmyslu a obsahu položenej dovolacej otázky zo strany sťažovateľky a zo strany najvyššieho súdu. Najvyšší súd v bode 15 napadnutého uznesenia formuloval dovolaciu otázku takto: „... či rozhodcovská spotrebiteľská zmluva je neplatná z dôvodu, že na základe dohody spotrebiteľa a dodávateľa stanovuje na prejednanie ich sporov zo spotrebiteľskej zmluvy výlučnú právomoc rozhodcovského súdu.“

20. Z obsahu dovolania sťažovateľky, ktoré si ústavný súd vyžiadal zo spisu okresného súdu, vyplynulo, že sťažovateľka nesúhlasila s právnym názorom odvolacieho súdu, ktorý konštatoval neplatnosť spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy napriek tomu, že bola uzatvorená v súlade s príslušnými právnymi normami a jej uzatvorenie bolo dôsledkom plnenia zákonnej povinnosti sťažovateľky. Sťažovateľka poukázala na zákon o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, ktorý podľa jej tvrdení tvoril zákonný rámec pre predmetnú spotrebiteľskú rozhodcovskú zmluvu, ďalej aj na § 53 ods. 4 písm. r) Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého za neprijateľné podmienky uvedené v spotrebiteľskej zmluve sa považujú ustanovenia, ktoré umožňujú, aby bol spor medzi spotrebiteľom a dodávateľom riešený v rozhodcovskom konaní bez splnenia podmienok ustanovených osobitným zákonom. Osobitným zákonom je práve zákon o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Poukázala aj na § 93b ods. 1 zákona o bankách, z ktorého jej vyplývala ponuková povinnosť na uzatvorenie rozhodcovskej zmluvy. Z hľadiska nesprávnosti právnych záverov odvolacieho súdu sa nestotožnila s jeho tvrdením, že spory z úverovej zmluvy budú riešené na rozhodcovskom súde vybranom sťažovateľkou na účely minimalizácie jej nákladov a reálneho sťaženia uplatnenia práv žalobcu, a uviedla, že podľa uzatvorenej rozhodcovskej zmluvy bol rozhodcovským súdom súd, ktorý bol vedený v zozname stálych rozhodcovských súdov oprávnených rozhodovať spotrebiteľské spory v zmysle § 18 zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, rozhodcovské konanie prebieha v zásade písomne a z povahy veci a nastavenia mantinelov pre spotrebiteľské rozhodcovské konania zákonom právne závery krajského súdu nemajú oporu v platnej právnej úprave.

21. V závere sťažovateľka v podanom dovolaní zhrnula: „Naša spoločnosť nemá vedomosť, že by dovolací súd týmto dovolaním nastolenú právnu otázku týkajúcu sa ne/platnosti spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy dosiaľ vo svojej rozhodovacej praxi riešil – t. j. otázku posudzovania ne/platnosti samostatnej spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy uzavretej podľa zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní ako (údajnej) zmluvnej podmienky zmluvy o úvere a následnej aplikácie ustanovení o neprijateľnosti zmluvných podmienok na takúto samostatnú zmluvu, či otázku posudzovania spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy uzavretej podľa zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, ktorá je výlučne výsledkom plnenia zákonnej povinnosti, ako neprijateľnej zmluvnej podmienky. Ak by predsa len v danej právnej otázke už existovala rozhodovacia prax dovolacieho súdu, o ktorej však naša spoločnosť toho času vedomosť nemá, zaiste by podľa názoru našej spoločnosti Napádaný Rozsudok KS ZA bol v rozpore s takou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu (podľa názoru našej spoločnosti je právny názor odvolacieho súdu v tejto veci očividne nesprávny), a teda daná situácia by zakladala prípustnosť tohto dovolania našej spoločnosti aj podľa § 421 ods. 1 písm. c) Civilného sporového poriadku. Prípustnosť dovolania našej spoločnosti je preto daná.“

22. Ústavný súd zistil signifikantný rozdiel medzi právnou otázkou, ako ju naformuloval v rozhodnutí dovolací súd (a na ktorú odpovedal), a právnou otázkou, ktorú sťažovateľka skutočne

položila a uplatnila v podanom dovolaní. Z obsahu dovolania v časti odôvodňujúcej prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP je zrejmé, že sťažovateľka sa domáhala posúdenia, či spotrebiteľská rozhodcovská zmluva môže byť posudzovaná ako neprijateľná zmluvná podmienka s následkom jej neplatnosti, ak jednak (i) rozhodcovská zmluva bola uzatvorená podľa zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní a navyše (ii) sťažovateľke vyplývala povinnosť ponúknuť klientovi neodvolateľný návrh na uzatvorenie rozhodcovskej zmluvy podľa osobitného zákona z § 93b ods. 1 zákona o bankách.

23. Predmetom dovolacieho prieskumu disponuje v prvom rade dovolateľ, ktorý je v dovolaní povinný označiť dovolacie dôvody, ktorými sú vady zmätočnosti podľa § 420 CSP a nesprávne právne posúdenie veci, a riadne odôvodniť, na základe akých skutočností je uplatnený dovolací dôvod daný. Dovolací súd je v zmysle § 440 CSP viazaný dovolacími dôvodmi. Viazanosť dovolacími dôvodmi znamená nielen jeho nemožnosť prekročiť rámec dovolacieho prieskumu tak, ako ho vymedzil dovolateľ, ale aj povinnosť vyčerpať celý jeho obsah v prvom rade zodpovedaním otázky prípustnosti dovolania a následne vysporiadaním sa s dôvodmi dovolania. Obe otázky musia byť zodpovedané preskúmateľným a odôvodneným spôsobom.

24. Najvyšší súd vymedzil právnu otázku, ktorá mala zakladať prípustnosť dovolania odlišne ako sťažovateľka, čo mohlo spôsobiť, že jeho argumentácia nemusí obstať vo vzťahu k sťažovateľkou uplatnenému dôvodu prípustnosti dovolania. Ústavný súd preto ďalej skúmal, či napadnuté uznesenie môže obstať z materiálneho hľadiska a či ho možno považovať za ústavne udržateľné z hľadiska zodpovedania otázky prípustnosti dovolania, ako ju vymedzila sťažovateľka.

25. Prvé rozhodnutie, na ktoré najvyšší súd v rozhodnutí odkazuje, uznesenie č. k. 6 M Cdo 9/2012 zo 16. januára 2013 konštatovalo jednak existenciu oprávnenia exekučného súdu skúmať *ex offio* platnosť rozhodcovskej doložky dohodnutej medzi právnou predchodkyňou oprávnenej a povinným v obchodných podmienkach k zmluve o úvere ako spotrebiteľskej zmluvy a zároveň vyslovilo podmienku, že rozhodcovská zmluva, ak má byť právom akceptovateľná ako prejav zmluvnej autonómie, musí byť výsledkom slobodnej vôle oboch zmluvných strán, t. j. musí byť individuálne dojednaná. V tomto prípade nedostatok individuálneho dojednania, ktoré musí byť skúmané z prípadu na prípad, spočíval v inkorporovaní rozhodcovskej doložky do obsahu zmluvy o úvere ako súčasťou obchodných podmienok formulárovej zmluvy bez možnosti spotrebiteľa ovplyvniť jej obsah. Spotrebiteľ mohol buď len odmietnuť zmluvu ako celok, alebo sa podrobiť všetkým podmienkam poskytnutia úveru, to znamená aj rozhodcovskému konaniu (ak vznikne spor) bez možnosti uplatniť svoje právo žalobou na všeobecnom súde.

26. Druhé odkazované uznesenie najvyššieho súdu č. k. 4 Cdo 210/2012 z 20. decembra 2012 (týkajúce sa takisto exekučnej veci) konštatovalo, že s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu rozhodcovská doložka nespĺňala podmienku individuálneho dojednania, keďže v prípade, ak by si uplatnil svoje práva veriteľ (oprávnená) na rozhodcovskom súde, bol spotrebiteľ povinný sa rozhodcovskému konaniu podriaďiť. Takéto ustanovenie takisto nemožno považovať za platne uzavretú rozhodcovskú doložku, keďže v sporoch, v ktorých by bola proti spotrebiteľovi uplatnená žaloba, sa spotrebiteľ musí podriaďiť rozhodcovskému konaniu bez možnosti požiadať o ochranu všeobecný súd. Teda v prípadoch, ak je žalobcom poskytovateľ úveru, resp. jeho právny nástupca, nie je možné sa brániť mimo rozhodcovského súdu, čo sťažuje prístup spotrebiteľa k spravodlivosti a spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán predmetnej

spotrebiteľskej zmluvy. Ďalej sa uvádza, že hlavným dôvodom neplatnosti spotrebiteľskej rozhodcovskej doložky bola skutočnosť, že splývala s ostatnými štandardnými ustanoveniami zmluvy ako súčasť formulárovej zmluvy, čo nespĺňalo podmienku individuálneho dojednaní. Neprimeranosť spočívala i v skutočnosti, že miesto konania je vzdialené od miesta bydliska spotrebiteľa, čo je pre neho nevýhodné a môže ho odradiť od ochrany jeho práv.

27. Ako sťažovateľka správne uvádza, obe rozhodnutia, na ktoré sa dovolací súd odvolal, boli vydané pred nadobudnutím účinnosti zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Ústavný súd k tomu dodáva, že tieto rozhodnutia reflektovali právnu situáciu, za ktorej boli vydávané, t. j. prejednávanie spotrebiteľských sporov v rozhodcovských konaniach podľa zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov, v ktorých nebol zohľadňovaný princíp ochrany spotrebiteľa ako slabšej strany. Ďalej spoločnou črtou oboch rozhodnutí je obdobný skutkový základ prejednávaných sporov spočívajúci v inkorporovaní rozhodcovskej doložky do textu samotnej zmluvy, resp. do obchodných podmienok týkajúcich sa tzv. hlavnej zmluvy, ktorú mohol spotrebiteľ ako celok buď odmietnuť, alebo prijať, teda nemohol oddelene prijať zmluvné podmienky s výhradou neakceptovania rozhodcovskej doložky.

28. Prijatím novej právnej úpravy zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní bola do nášho právneho poriadku prevzatá smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/11/EÚ z 21. mája 2013 o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov, ktorou sa mení nariadenie (ES) č. 2006/2004 a smernica 2009/22/ES (ďalej len „smernica o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov“).

29. Z dôvodovej správy k zákonu o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní je pre posúdenie úlohy novej právnej úpravy podstatným toto: „Navrhuje sa osobitná úprava rozhodcovského konania v spotrebiteľských veciach po stránke inštitucionálnej aj procesnej. Nová právna úprava je postavená na týchto základných pilieroch, ktoré majú prispieť k zvýšenej ochrane spotrebiteľa: vymedzenie spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy, vymedzenie a sprísnenie podmienok, ktoré musí spĺňať stály rozhodcovský súd, vymedzenie podmienok, ktoré musí spĺňať rozhodca, zavedenie „licencovania“ rozhodcov a stálych rozhodcovských súdov, kogentná regulácia procesu spotrebiteľskej arbitráže, mechanizmus súdnej ingerencie, ktorý má odstrániť prípadné pochybenia rozhodcu, a vyrovnanie informačnej asymetrie spotrebiteľov zabezpečené prostredníctvom zákonom ustanovených formulárov.“ (všeobecná časť dôvodovej správy k návrhu zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní).

30. V zmysle § 3 ods. 2 zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní spotrebiteľská rozhodcovská zmluva musí byť písomná, obsahovo a formálne oddelená od spotrebiteľskej zmluvy a nesmie obsahovať dojednaní, ktoré nesúvisia so spotrebiteľským rozhodcovským konaním. Ďalej v zmysle ods. 4 tohto ustanovenia spotrebiteľská rozhodcovská zmluva nesmie obsahovať dohodu o osobe konkrétneho rozhodcu. V ods. 5 je ustanovené, že uzavretím spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy nesmie byť podmienené uzavretie spotrebiteľskej zmluvy. Odsek 6 uvádza, že spotrebiteľská rozhodcovská zmluva neobmedzuje právo spotrebiteľa obrátiť sa na súd. Spotrebiteľ sa napriek uzavretej spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluve môže domáhať svojho práva podaním žaloby na súde a dodávateľ ani jeho právny nástupca sa nemôžu účinne dovolávať nedostatku právomoci súdu podľa osobitného predpisu, ibaže vo veci už skôr začalo spotrebiteľské rozhodcovské konanie; na tento účel je spotrebiteľské rozhodcovské konanie začaté okamihom doručenia návrhu na začatie spotrebiteľského rozhodcovského konania spotrebiteľovi.

31. Uvedený kontext, a to prijatie novej právnej úpravy špeciálne upravujúcej spotrebiteľské rozhodcovské konanie, ktorá zohľadňuje smernicu o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov a ktorej cieľom je možnosť zachovania riešenia sporov vyplývajúcich zo spotrebiteľských zmlúv aj prostredníctvom rozhodcovského konania, ktoré musí dávať záruky, že je v ňom rešpektovaný princíp ochrany spotrebiteľa, nie je (a z časového hľadiska ani nemohol byť) zohľadnený v rozhodnutiach, o ktoré najvyšší súd oprel odôvodnenie napadnutého rozhodnutia, a preto ani nemôžu byť považované za rozhodnutia, ktoré riešili právnu otázku nastolenú sťažovateľkou v dovolaní.

32. Právny stav aplikovateľný na riešenie sporu, v ktorom bolo vydané napadnuté rozhodnutie, je teda podstatne odlišný od právneho stavu, ktorý reflektujú rozhodnutia, na ktoré najvyšší súd poukázal. Spotrebiteľské rozhodcovské zmluvy je potrebné posudzovať nielen s prihliadnutím na smernicu o nekalých podmienkach, ale pri ich posudzovaní je potrebné zohľadniť aj smernicu o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov, resp. zákon o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní ako transpozičnú normu uvedenej smernice.

33. V druhej časti dovolacej otázky sa sťažovateľka odvoláva na to, že jej ponuková povinnosť na uzatvorenie rozhodcovskej zmluvy vyplývala aj z § 93b ods. 1 zákona o bankách. Rozhodnutie sp. zn. 6 M Cdo 9/2012, ktorým najvyšší súd argumentoval, reaguje aj na § 93b ods. 1 zákona o bankách v znení účinnom do 30. novembra 2009, podľa ktorého: „Banky a pobočky zahraničných bánk sú povinné ponúknuť svojim klientom neodvolateľný návrh na uzavretie rozhodcovskej zmluvy o tom, že ich prípadné vzájomné spory z obchodov [§ 5 písm. i)] budú rozhodnuté v rozhodcovskom konaní stálym rozhodcovským súdom zriadeným podľa osobitného zákona.“ Týmto osobitným zákonom bol v tom čase zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov. V rozhodnutí najvyšší súd uvádza, že dodávateľ neponúkol spotrebiteľovi návrh na uzavretie rozhodcovskej zmluvy takým spôsobom, aby z neho bolo dostatočne zrejmé, že povinnému sa poskytuje možnosť voľby prijať alebo neprijať návrh na riešenie prípadných sporov výlučne v rozhodcovskom konaní, a aby bolo z neho tiež zrejmé, že mu boli poskytnuté aj jasné a zrozumiteľné informácie, čo znamená výlučné riešenie sporov v rozhodcovskom konaní.

34. Z ďalšieho rozhodnutia, na ktoré sa najvyšší súd odvoláva (sp. zn. 4 Cdo 210/2012), nevyplýva, či sa dotýka znenia § 93b zákona o bankách pred 1. decembrom 2009 alebo až po ňom, avšak vecne neobsahuje žiadny záver, keďže konštatuje: „Dovolatelkou namietané ďalšie vady konaní a rozhodnutí súdov, t.j. že ich konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a že ich rozhodnutia spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. b/, c/ O.s.p.), sú síce prípustnými dovolacími dôvodmi, ale prípustnosť dovolania (samé osebe) nezakladajú (vrátane namietaného rozporu so zákonom o bankách).“

35. Z uvedeného vyplýva, že iba jedno z rozhodnutí, na ktoré poukázal najvyšší súd ako na svoju ustálenú dovoláciu prax, sa vecne dotýka aj označeného § 93b ods. 1 zákona o bankách, avšak v znení účinnom do 30. novembra 2009, ktoré odkazovalo na rozhodcovské konanie podľa zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov.

36. Na účely komplexného posúdenia veci ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že s účinnosťou od 1. decembra 2009 bol § 93b ods. 1 zákona o bankách doplnený: „Banky a pobočky zahraničných bánk sú povinné ponúknuť svojim klientom neodvolateľný návrh na uzavretie

rozhodcovskej zmluvy o tom, že ich prípadné vzájomné spory z obchodov [§ 5 písm. i)] budú rozhodnuté v rozhodcovskom konaní stálym rozhodcovským súdom zriadeným podľa osobitného zákona, a to tak, aby klient mal možnosť voľby, či prijme alebo neprijme predložený návrh na uzavretie rozhodcovskej zmluvy. Banka a pobočka zahraničnej banky sú pri predložení návrhu na uzavretie rozhodcovskej zmluvy tiež povinné preukázateľne poučiť klienta o dôsledkoch uzavretia navrhovanej rozhodcovskej zmluvy na riešenie ich vzájomných sporov z obchodov.“

37. Zmenený text účinný aj v čase podpisu spornej spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy zachováva odkaz na zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov. V zmysle jeho § 1 ods. 4 v znení účinnom v čase podpisu spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy v rozhodcovskom konaní podľa tohto zákona nemožno rozhodovať spory medzi dodávateľom a spotrebiteľom vyplývajúce zo spotrebiteľskej zmluvy alebo súvisiace so spotrebiteľskou zmluvou, ktoré možno rozhodovať v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Z uvedeného vyplýva, že text § 93b ods. 1 zákona o bankách zaväzoval sťažovateľku ponúknuť zmluvnému partnerovi uzatvoriť rozhodcovskú zmluvu podľa zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov, ktorý však v tom čase vylučoval možnosť riešiť podľa neho spotrebiteľské spory. Tento záver ale nemá vplyv na už vyslovený záver ústavného súdu, že dovolacia prax najvyššieho súdu, na ktorú sám poukazuje v napadnutom uznesení pri posudzovaní prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, nedáva relevantnú odpoveď na právnu otázku uplatnenú sťažovateľkou v dovolaní.

38. Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd nielen neodôvodneným redukovaním dovolacej otázky, ale aj odkazom na svoju rozhodovaciu prax, ktorá nie je z pohľadu ústavného súdu bez ďalšieho aplikovateľná na právnu otázku formulovanú sťažovateľkou, sa s podaným dovolaním nevysporiadal ústavne udržateľným spôsobom.

39. Ústavný súd považuje napadnuté uznesenie najvyššieho súdu za nedostatočne odôvodnené, pretože nedáva odpoveď na otázku podstatnú pre predmetné konanie, t. j. na otázku prípustnosti dovolania podaného sťažovateľkou v časti podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, čím porušuje jednu z procesných záruk práva na spravodlivé prejednanie veci .

40. Ďalším nedostatkom je, že keď najvyšší súd neposúdil prípustnosť dovolania v súlade s obsahom podaného dovolania, nevyčerpal predmet dovolacieho konania tak, ako ho sťažovateľka vymedzila, a tým najvyšší súd znemožnil sťažovateľke aj prístup k dovolaciemu konaniu, teda odoprel jej právo na prístup k súdu.

41. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu bolo porušené základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto rozhodnutia.

42. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľky na zrušenie napadnutého rozhodnutia dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (výrok 2). Úlohou najvyššieho súdu bude opätovne vysporiadať sa s obsahom podaného dovolania, prípustnosť ktorého sťažovateľka dôvodila v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP aj so zreteľom na úvahy ústavného súdu formulované v bode 32 tohto nálezu.

43. V závere ústavný súd dáva najvyššiemu súdu do pozornosti, že sťažovateľka dovolaním napadla aj rozhodnutie odvolacieho súdu v časti výroku o trovách, ktorý nezohľadňoval jej čiastočný procesný úspech, preto bude úlohou najvyššieho súdu v novom konaní posúdiť aj otázku náhrady trov konania ako otázku súvisiacu s meritórnym výrokom.

V.

Trovy konania

44. Ústavný súd priznal sťažovateľke [§ 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)] nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 675,43 eur.

45. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2020 je vo výške 177 eur a hodnota režijného paušálu na rok 2020 je vo výške 10,62 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2020 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu, vyjadrenie k stanovisku najvyššieho súdu), čo spolu činí sumu 562,86 eur. Právny zástupca je subjektom registrovaným pre daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) ako jej platiteľ, preto bola výsledná suma zvýšená o príslušnú sadzbu DPH.

46. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. apríla 2021

Libor DUEA
predseda senátu